

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

297

Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Jacek Adamek

Teresa Orzeszko

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-334-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako instrument wspierający ochronę środowiska w Polsce.....	13
Szymon Bryndziak: Wybrane preferencyjne rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych a nierówności społeczne.....	23
Dorota Burzyńska: Bariery implementacji koncepcji budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....	32
Anna Doś: Analiza skłonności mieszkańców województwa śląskiego do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych.....	41
Justyna Dyduch: Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw	51
Krzysztof Dziadek: Rola ewaluacji w dystrybucji środków pomocowych z Unii Europejskiej.....	62
Aleksandra Ferens: Rachunkowość jako system pomiaru dokonań jednostki gospodarczej w środowisku przyrodniczym.....	72
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: Zróżnicowanie kosztów pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej w warunkach zrównoważonego rozwoju.....	83
Katarzyna Goldman: Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód–ryzyko.....	92
Wojciech Hasik: Wartość godziwa w kontekście zrównoważonego rozwoju.	102
Beata Iwasieczko: Ład korporacyjny w warunkach zrównoważonego wzrostu a rachunkowość.....	109
Wiesław Janik: Polityka klimatyczna UE jako czynnik kosztotwórczy produkcji energii elektrycznej	118
Angelika Kaczmarczyk: Mała przedsiębiorczość a jednostki samorządu terytorialnego	127
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich.....	136
Dariusz Kielczewski: Zielone zamówienia publiczne jako przejaw działań finansowych sektora publicznego na rzecz zrównoważonego rozwoju	147
Anna Kobialka, Elżbieta Kołodziej: Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego.....	156
Joanna Koczar: Społeczna odpowiedzialność biznesu a rosyjskie społeczeństwo	166

Bożena Kolosowska, Agnieszka Huterska: Wpływ działań społecznie odpowiedzialnych na redukcję kosztów operacyjnych na przykładzie wybranych spółek giełdowych należących do RESPECT Index	176
Dariusz Kotarski: Zrównoważony rozwój uzdrowiska a realizacja funkcji zaspokajania potrzeb zdrowotnych	186
Barbara Kryk: Analiza kosztów i korzyści w ocenie efektywności ekologicznej i społecznej.....	195
Alina Kulczyk-Dynowska: Inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego a zrównoważony rozwój obszaru.....	205
Agnieszka Lorek: Finansowanie gospodarki odpadami komunalnymi	215
Dorota Michalak: Zarządzanie ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach regionu łódzkiego na przykładzie branży budowlanej. Analiza dostępnych instrumentów zabezpieczających.....	224
Monika Myszowska: Nierówności społeczne a ulgi w polskim systemie podatkowym – przykład ulgi na wychowanie dzieci w podatku dochodowym od osób fizycznych	234
Marek Ossowski: Idea ośrodków odpowiedzialności a społeczna odpowiedzialność podmiotów gospodarczych.....	243
Katarzyna Piotrowska: Innowacje a rachunkowość.....	254
Marta Postuła: Korekta fiskalna narzędziem utrzymywania finansów publicznych w równowadze.....	263
Michał Ptak: Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych.....	273
Paulina Sławińska: Wpływ ulg podatkowych na pogłębienie nierówności społecznych w Polsce	282
Ewa Spigarska: Świadomość społeczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami na przykładzie wspólnot mieszkaniowych.....	290
Katarzyna Strzała-Osuch, Olexandr Petushyn'sky: Społeczno-ekonomiczno-środowiskowe koszty i korzyści wydobywania gazu łupkowego w Polsce na tle doświadczeń amerykańskich	300
Piotr Szczypa: Strategiczna karta wyników jako narzędzie rachunkowości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa – aspekty proekologiczne.....	310
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: Pojęcia zrównoważonego rozwoju i równoważenia rozwoju dla potrzeb finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	319
Damian Walczak: Środki z UE w gospodarstwach rolnych jako element strategii zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	328
Joanna Wieczorek: Rachunek kosztów działań usług medycznych jako podstawa wyboru efektywnych kontraktów.....	337
Stanisław Wieteska: Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2000-2011	347

Jolanta Wiśniewska: Badanie sprawozdań finansowych małych i średnich przedsiębiorstw	358
Izabela Witzak: Znaczenie strategii zarządzania kapitałem obrotowym firmy	368
Wojciech Zbaraszewski: Finansowanie obszarów chronionych w Federacji Rosyjskiej	378
Dagmara K. Zuzek: Teoria a praktyka wobec koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.....	387

Summaries

Bartosz Bartniczak: State aid as an instrument supporting environmental protection in Poland	22
Szymon Bryndziak: Selected tax expenditures in personal income tax in the context of social inequalities	31
Dorota Burzyńska: Barriers of implementing the concept of performance budget in local government units	40
Anna Doś: Analysis of Silesia inhabitants propensity to bear the costs of limiting natural resources exploitation.....	50
Justyna Dyduch: Influence of revenues from sales of energy certificates on the financial situation of selected enterprises.....	61
Krzysztof Dziadek: The role of evaluation in the distribution of EU funds... ..	71
Aleksandra Ferens: Accounting as a system for measuring achievements of business entity in natural environment.....	82
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: The diversification of labour costs in Poland and the European Union in the conditions of sustainable development.....	91
Katarzyna Goldman: Financial liquidity analysis including risk-return strategy	101
Wojciech Hasik: Fair value in the context of sustainable development	108
Beata Iwasieczko: Corporate governance in terms of sustainable growth and accounting.....	117
Wiesław Janik: Climate policy of the European Union as a cost-generating factor in electricity production	126
Angelika Kaczmarczyk: Small enterprises and local government	135
Anna Katola: The role of local government in the sustainable development of rural areas	146
Dariusz Kielczewski: Green public procurement as a manifestation of financial activities of public sector for sustainable development.....	155
Anna Kobiółka, Elżbieta Kołodziej: Impact of communes fiscal policy on regional development basing upon Lublin Voivodeship.....	165

Joanna Koczar: Corporate social responsibility versus Russian society.....	175
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: The influence of socially responsible actions on reduction of operational costs performed by selected public limited companies listed on the RESPECT Index	185
Dariusz Kotarski: Sustainable development of spas and a function of meeting health needs	194
Barbara Kryk: Cost-Benefit Analysis in the assessment of the environmental and social effectiveness	204
Alina Kulczyk-Dynowska: Infrastructural investments of the Karkonosze National Park vs. sustainable development of the area.....	214
Agnieszka Lorek: Financing of municipal waste system	223
Dorota Michalak: Weather risk management in companies in Łódź region as an example of the construction industry. An analysis of available hedging instruments	232
Monika Myszowska: Social inequalities and the reliefs in the Polish tax system – example of child-rearing allowance in personal income tax.....	242
Marek Ossowski: Idea of responsibility centers vs. corporate social responsibility	253
Katarzyna Piotrowska: Innovation and accounting	262
Marta Postuła: Fiscal adjustment as a tool for public finance balance maintenance.....	272
Michał Ptak: Measures for internalizing external costs of greenhouse gas emissions.....	281
Paulina Sławińska: Impact of tax reliefs on deepening of social inequalities in Poland	289
Ewa Spigarska: The citizens' public awareness of waste management on the example of housing associations.....	299
Katarzyna Strzala-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Socio-economic and environmental costs and benefits of shale gas extraction in the context of American experience.....	308
Piotr Szczypa: Balanced Scorecard as a corporate social responsibility accountancy tool – proecological aspects.....	318
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: The concepts of sustainable development and balancing of development for financing needs by local authorities of Łódź Voivodeship.....	327
Damian Walczak: European Union funds in farms as an important element of sustainable development of rural areas in Poland	336
Joanna Wiczorek: Activity-Based Costing of medical services as a basis for choosing of effective medical contracts	346
Stanisław Wieteska: The implementation of sustainable development in the area of waste management in Poland in the years 2000-2011	357

Jolanta Wiśniewska: Research of small and medium enterprises financial reports	367
Izabela Witzak: The role of working capital policy management	377
Wojciech Zbaraszewski: Financing protected areas in Russia.....	386
Dagmara K. Zuzek: Theory and practice towards Corporate Social Responsibility of small and medium enterprises	395

Anna Doś

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

ANALIZA SKŁONNOŚCI MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO DO PONOSZENIA KOSZTÓW OGRANICZENIA ZUŻYCIA ZASOBÓW NATURALNYCH

Streszczenie: Artykuł stanowi analizę wyników badania ankietowego przeprowadzonego w województwie śląskim. Badanie dotyczyło skłonności ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów. Analiza wskazuje, iż w społeczeństwie tego województwa generalnie występuje skłonność do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów. Dlatego też opóźnienia we wdrażaniu rozwoju zrównoważonego można w części przypisać brakowi uwzględnienia preferencji środowiskowych społeczeństwa w działaniach władzy publicznej. Preferowaną formą ich poniesienia są obowiązki nałożone na gospodarstwa domowe. Najmniej akceptowany jest wzrost cen. Preferowana forma i skala kosztów zależą od poziomu uzyskiwanych dochodów. Dlatego też można rekomendować wdrożenie dywersyfikowanych instrumentów ochrony środowiska adresowanych do grup obywateli o różnym dochodzie.

Słowa kluczowe: rozwój zrównoważony, preferencje środowiskowe, polityka ekologiczna.

1. Wstęp

Wiele środowisk podkreśla, iż pożądane jest, aby nastąpiła reorientacja rozwoju ekonomicznego w kierunku rozwoju zrównoważonego. Wezwanie to jest tym pilniejsze, im więcej napływa informacji na temat stanu środowiska. Jednocześnie zauważalna koncentracja badań z zakresu ekonomii na aspektach makro okazuje się nie w pełni wystarczająca dla wyjaśnienia rozbieżności pomiędzy dość jasną potrzebą zrównoważenia rozwoju a kontynuacją nadmiernej eksploatacji środowiska prowadzącej do zmniejszenia zdolności przyszłych pokoleń do zaspokojenia potrzeb. Kluczowym problemem jest bowiem skłonność społeczeństwa do ponoszenia kosztów w celu ograniczenia zużycia zasobów. Celem niniejszego artykułu jest dokonanie oceny tychże skłonności. W związku z tym w artykule zaprezentowano i poddano analizie wyniki badania ankietowego mieszkańców województwa śląskiego na temat ich preferencji dotyczących formy i wysokości kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Preferencje takie mogą się wyrażać m.in. w decyzjach politycznych i oddziaływać na działania władzy publicznej. Dlatego też wyniki badania

mogą stanowić nie tylko wyjaśnienie przyczyn odwiekiania wdrażania zasad rozwoju zrównoważonego, lecz także rekomendację odnośnie do kształtowania polityki ekologicznej.

2. Analiza preferencji środowiskowych wyrażających się w decyzjach konsumenckich i inwestycyjnych

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w 2011 r. Objęło ono obszar województwa śląskiego. Do analizy przyjęto 898 poprawnie wypełnionych formularzy ankiety. Badana zbiorowość strukturą wieku oraz płci w przybliżeniu odpowiada strukturze zbiorowości generalnej. Liczebność oraz struktura grupy badawczej pozwalają uznać wyniki badania za miarodajne.

W pierwszej kolejności badanym osobom zadano pytanie, czy należy chronić środowisko naturalne. Prawie 98% odpowiedziało twierdząco. Analiza odpowiedzi w przekroju płciowym i wiekowym nie wykazała różnic co do rozpoznawania potrzeby ochrony środowiska naturalnego. Współcześnie ochrona środowiska naturalnego wymaga m.in. ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Jest to warunek konieczny do wdrożenia rozwoju zrównoważonego, gdyż badania wykazują iż już współcześnie w niektórych regionach można zaobserwować zmniejszoną zdolność środowiska do zaspokojenia potrzeb ludności [Millennium... 2005, s. 831-835]. Respondentom zadano pytanie, czy kiedykolwiek zetknęli się z informacją, że bieżące zużycie zasobów ograniczy dostęp do tych zasobów przyszłym pokoleniom. Odpowiedzi twierdzącej udzieliło prawie 95% badanych (również i w tym przypadku nie wykryto różnic pomiędzy grupami wiekowymi i płciowymi), co należy ocenić pozytywnie. Następnie zapytano, czy według respondentów należy ograniczyć bieżące zużycie zasobów. W tym przypadku odpowiedzi twierdzące stanowiły niecałe 87% ogółu (o 6 punktów procentowych więcej kobiet niż mężczyzn). Poddano więc analizie również przyczyny, ze względu na które uważają oni, że należy bądź nie należy ograniczać zużycia zasobów naturalnych (odpowiednie dane zawiera tab. 1).

Tabela 1. Przyczyny uznawania, iż należy ograniczyć zużycie zasobów naturalnych

Specyfikacja	Liczba	%	% wszystkich
Należy zachować sprawiedliwość międzypokoleniową	139	17,8	15,4
Należy zadbać o zabezpieczenie zasobów dla obecnych pokoleń w przyszłości	330	42,3	36,7
Należy dbać o środowisko, gdyż stanowi ono wartość	240	30,7	26,7
Chcę zapewnić dobrą przyszłość dzieciom/wnukom	70	8,0	7,8
Inne	2	0,2	0,2
Ogółem	781	100,0	86,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Głównym deklarovany przez respondentów motywem chęci ograniczenia zużycia zasobów naturalnych jest zamiar zabezpieczenia swojej własnej przyszłości. Ograniczenie zużycia zasobów jest więc aprobowane jako swoistego rodzaju inwestycja. Następnym pod względem częstości wskazywania jest zamiar ochrony środowiska (wskazywany prawie przez 31% respondentów). Sprawiedliwością względem nadchodzących pokoleń kieruje się jedynie 15,4% badanych. Widoczna jest zatem koncentracja na interesie indywidualnym, podczas gdy interes pozostałych członków społeczeństwa ma dużo mniejsze znaczenie.

Tych respondentów, którzy nie uznają potrzeby ograniczenia zużycia zasobów, również poproszono o podanie przyczyn takiego przekonania. Wyniki prezentuje tab. 2.

Tabela. 2. Przyczyny nieuznawania ograniczenia zużycia zasobów za konieczne

Specyfikacja	Liczba	%	% wszystkich
Współczesne społeczeństwa mogą na skutek tego ograniczenia zbiednieć	25	20,3	2,8
Przyszłe pokolenia będą dysponować lepszymi technologiami i wskutek tego będą zdolne do zaspokojenia swych potrzeb z ograniczonych zasobów	76	61,8	8,4
Obecne zużycie nie ograniczy dostępu do tych zasobów w przyszłości	21	17,1	2,3
Inne	1	0,8	1,0
Ogółem	123	100,0	13,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Wśród badanych twierdzących, iż nie należy ograniczać zużycia zasobów, dominuje wiara, że przyszłe pokolenia zdobędą takie technologie, które pozwolą im zaspokoić potrzeby z pomniejszonych przez współczesne społeczeństwo. Kierują się więc oni myśleniem „życzeniowym”, nie opartym na rzetelnych analizach, które po prostu nie są dostępne.

Następnie badanym zadano pytanie o to, czy są skłonni ponieść koszty ograniczenia zużycia zasobów naturalnych, co jest kluczowe dla uzyskania realnych efektów w obszarze ochrony środowiska. Twierdząco odpowiedziało nieco ponad 60% respondentów (więcej osób powyżej 40 roku życia, natomiast między mężczyznami i kobietami nie występują zauważalne różnice). Oznacza to, że istnieje znaczna grupa osób skłonnych do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Taka preferencja stanowi umocowanie dla działań władzy publicznej zorientowanych na ochronę zasobów dla przyszłych pokoleń (głosowanie w Polsce odbywa się większością zwykłą). Przy czym występuje też duża grupa prawie 30% respondentów, którzy wprawdzie zgadzają się, iż ograniczenie zużycia zasobów jest konieczne, jednak nie deklarują gotowości poniesienia kosztów z tym związanych – mogłoby więc wystąpić negatywne zjawisko „terroru większości” [Aumann 1994,

s. 1173]. Zjawisko to jednakże jest współcześnie prawie nie do uniknięcia. Przyczyny rozbieżności w gotowości do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów prezentuje tab. 3.

Tabela. 3. Przyczyny braku gotowości do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych

Specyfikacja		Kategorie wiekowe		Płeć		Ogółem
		do 40 lat	powyżej 40 lat	K	M	
Nie pozwala mi na to sytuacja ekonomiczna	liczebność	154	117	171	100	271
	%	74,8	76,0	84,2	63,7	75,3
Nie jestem przekonany	liczebność	43	27	27	43	70
	%	20,9	17,5	13,3	27,4	19,4
Inne	liczebność	9	10	5	14	19
	%	4,4	6,5	2,5	8,9	5,3
Ogółem	liczebność	206	154	203	157	360
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Główną przyczyną braku gotowości do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów jest deklarowana zbyt trudna sytuacja ekonomiczna. Można więc uznać, że w badanej grupie potrzeby podstawowe „wygrywają” z potrzebami wyższego rzędu, takimi jak sprawiedliwość międzypokoleniowa czy chronienie środowiska naturalnego. Stanowi to swoiste odzwierciedlenie piramidy Masłowa. Hierarchii potrzeb nie można jednak uznać za pełne wyjaśnienie określonej deklaracji, gdyż w każdej grupie dochodowej znajdują się tacy, którzy są gotowi bądź nie są gotowi do poniesienia ciężarów na rzecz środowiska i sprawiedliwego potraktowania przyszłych pokoleń. Istotna jest z pewnością moralność osoby, której nie można zbadać za pomocą metod nauki ekonomii. Innymi ważnymi czynnikami określającymi znaczenie preferencji środowiskowych osoby w jej funkcjonowaniu w społeczeństwie są również – jak wskazują badania przeprowadzone w USA – poziom wykształcenia, ogólne rozeznanie społeczno-gospodarczego, dostęp do informacji, technologii itd. [Fleishman-Hillard 2007]. Czynniki te mają dość istotny związek z sytuacją ekonomiczną, dlatego zostanie ona dokładniej przeanalizowana. W świetle informacji zaprezentowanych w tab. 3 wydaje się, że płeć ma także znaczenie dla powodów, którymi kieruje się respondent niegodzący się na poniesienie kosztów ograniczenia zużycia zasobów. Jednakże głębsza analiza ukazuje, iż główną przyczyną jest poziom dochodów, a kobiety są tymi, które w badanej grupie często osiągają niskie dochody, a rzadko wysokie.

Teoria wskazuje, iż poziom negatywnego oddziaływania na środowisko, jako funkcja dochodu *per capita*, ma kształt odwróconego U. Oznacza to, że po przekroczeniu pewnego poziomu dobrobytu preferencje ludności, ale także rządu, reorientu-

ją się w kierunku ochrony środowiska [Grossman, Krueger 1992, s. 13-56; Susmita i in. 2002, s. 147-68.]. Choć krzywa Kuzneta jest modelem makroekonomicznym przez to, że stanowi agregację decyzji mikroekonomicznych, ma pewne implikacje dla badań preferencji indywidualnych. Zatem także w badanej próbie skłonność do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów powinna wzrastać wraz z dochodem. Interesujące jest także wyznaczenie poziomu dochodów stanowiącego punkt graniczny, w którym skłonność do poniesienia kosztów przeważa nad brakiem takiej skłonności. W tym kontekście należy się posłużyć danymi zawartymi w tab. 4.

Tabela. 4. Skłonność do ponoszenia kosztów ograniczenia zasobów, wraz z przyczynami, w podziale według miesięcznych dochodów netto respondentów

Specyfikacja		TAK pozwala mi na to sytuacja ekono- miczna	NIE nie pozwala mi na to sytuacja ekono- miczne	TAK jestem przeko- nany o ko- nieczności ogranicze- nia użycia zasobów	NIE nie jestem przeko- nany o ko- nieczności ogranicze- nia użycia zasobów	TAK inne	NIE inne	
Średnie miesięczne dochody netto	nie zarabiam	liczebność	5	9	19	2	0	0
		%:	3,7	3,3	4,8	2,9	0,0	0,0
	poniżej 1500	liczebność	16	131	149	16	0	4
		%	11,9	48,3	37,5	22,9	0,0	21,1
	1501-2500	liczebność	30	88	130	26	2	6
		%	22,2	32,5	32,7	37,1	66,7	31,6
	2501-4000	liczebność	39	39	75	21	0	5
		%	28,9	14,4	18,9	30,0	0,0	26,3
	4001-6000	liczebność	25	2	18	4	0	4
		%	18,5	0,7	4,5	5,7	0,0	21,1
	powyżej 6000	liczebność	20	2	6	1	1	0
		%	14,8	0,7	1,5	1,4	33,3	0,0
	Ogółem	liczebność	135	271	397	70	3	19
		%	100	100	100	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Dane zaprezentowane w tab. 4 potwierdzają pozytywną zależność między dochodem a skłonnością do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów. W grupie osób, których dochody przekraczają 2500 zł netto miesięcznie, udział osób uznających, że sytuacja ekonomiczna pozwala na poniesienie takich kosztów przewyższa udział osób, które uważają, iż ich sytuacja ekonomiczna nie pozwala na ponoszenie takich kosztów. Przewaga ta staje się dużo bardziej wyraźna, gdy dochód netto przekracza 4000 zł miesięcznie. Jednakże należy podkreślić, że nie jest poprawne ekstrapolowanie wniosku o granicznym poziomie dochodów na zbiorowość większą niż województwo śląskie, gdyż istotne znaczenie ma w tym przypadku

także poziom kosztów zaspokojenia potrzeb podstawowych oraz poziom aspiracji wyznaczanych standardem życia dominującym w najbliższym otoczeniu. Czynniki te natomiast różnią się znacznie na obszarze Polski (dlatego też – dla przykładu – poziom dochodów, przy którym osoba będzie skłonna ponosić koszty ograniczenia zużycia zasobów będzie prawdopodobnie wyższy w Warszawie niż w mniejszych miastach Polski, gdyż tam koszty życia są znacznie wyższe, a dodatkowo średni standard życia podwyższa aspiracje konsumpcyjne). Tezę taką należałoby jednak zweryfikować w ramach odrębnych badań.

Możliwe jest, iż ograniczenie zużycia zasobów naturalnych przyjmie formę inicjatywy władzy publicznej, która jako jedyna we współczesnych systemach gospodarczych posiada monopol na przymus. W takim wypadku władza musiałaby określić drogę ograniczenia zużycia zasobów. Z każdym takim projektem wiąże się odmienny sposób ponoszenia kosztów przez gospodarstwa domowe. Ostateczne generalne konsekwencje, które odczułyby gospodarstwa domowe, mogłyby być następujące: podwyższenie podatków, podwyższenie cen, spadek dochodowości inwestycji, obowiązki nałożone na gospodarstwa domowe (np. obowiązkowy recykling, limit zużycia określonych zasobów, np. benzyny) i inne. Respondentom zadano więc pytanie o preferowany sposób poniesienia takich kosztów.

Wyniki badania ankietowego w tym obszarze są interesujące, gdyż wyraźnie wskazują na preferowanie obowiązków nałożonych na gospodarstwa domowe (przy czym u osób młodszych i kobiet preferencja ta jest silniejsza) – ponad 50% ankietowanych akceptuje ten sposób poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów. Kolejnym pod względem częstości wybierania (wskazany przez 26,4% respondentów) sposobem jest spadek dochodowości inwestycji. Jednakże należy zauważyć, że w tym wypadku wyniki mogą obrazować raczej zjawisko „pogoni za rentą” [Tullock 1998, s. 51 i n.], czyli wykorzystywania mechanizmu politycznego m.in. w celu przeniesienia ciężaru alimentacji dóbr publicznych na innych, niż faktyczne preferencje odnośnie do osobistego wkładu w ograniczenie zużycia zasobów. Następne pod względem częstości wskazywania jest podwyższenie podatków (wskazane przez ponad 13% ankietowanych), najrzadziej zaś akceptowanym sposobem jest podwyższenie cen (aprobowane jedynie przez 7,5% badanych). Interesujące są różnice w wybieranych sposobach ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów w podziale według kryterium miesięcznego dochodu netto (odpowiednie dane przedstawia tab. 5).

Wyraźne są zależności między poziomem uzyskiwanych dochodów a akceptowaną formą poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Osoby bogatsze preferują podwyższenie podatków i cen (czyli koszty w formie strumienia pieniądza) nad obowiązkami nałożonymi na gospodarstwa domowe (koszty czasu i pracy), natomiast osoby biedniejsze – odwrotnie. Wyniki te są zgodne z prawem malejącej krańcowej użyteczności dochodu i rosnącej wraz z dochodem użyteczności czasu. Analiza odpowiedzi w przekroju ze względu na poziom posiadanych oszczędności ukazuje, iż faktycznie preferowanie spadku dochodowości oszczędno-

ści, jako formy poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów, jest tym rzadsze, im większe oszczędności posiada dana grupa respondentów.

Tabela. 5. Preferowany sposób poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów w podziale według kryterium miesięcznego dochodu netto

Specyfikacja		Średnie miesięczne dochody netto						Ogółem
		nie zarabiam	poniżej 1500	1501–2500	2501–4000	4001–6000	powyżej 6000	
Podwyższenie podatków	liczebność	3	36	35	23	12	9	118
	%	8,6	11,5	12,6	13,0	23,1	30,0	13,3
Podwyższenie cen	liczebność	1	21	13	17	8	6	66
	%	2,9	6,7	4,7	9,6	15,4	20,0	7,5
Spadek dochodowości inwestycji	liczebność	6	82	73	61	8	4	234
	%	17,1	26,2	26,3	34,5	15,4	13,3	26,4
Obowiązki (recykling, limity zużycia)	liczebność	24	166	152	72	22	10	446
	%	68,6	53,0	54,7	40,7	42,3	33,3	50,4
Inne	liczebność	1	8	5	4	2	1	21
	%	2,9	2,6	1,8	2,3	3,8	3,3	2,4
Razem	liczebność	35	313	278	177	52	30	885
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Istotna jest nie tylko forma poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów, ale także akceptowany poziom tychże kosztów. Respondentom zadano pytanie, jaką ewentualną podwyżkę podatków byliby skłonni zaakceptować. Wyniki nie wskazują na istnienie różnic w preferencjach między grupami wiekowymi czy też płciowymi, lecz są interesujące w podziale według kwoty miesięcznego dochodu netto respondenta. Prezentuje je tab. 6.

Badani mieszkańcy województwa śląskiego są skłonni zaakceptować jedynie minimalną podwyżkę podatków na rzecz ograniczenia zużycia zasobów naturalnych. Wyższa podwyżka – do 5% – akceptowana jest wyraźnie częściej w grupach o najwyższym dochodzie – przekraczającym 4000 zł netto miesięcznie. Zależność między poziomem dochodów a skłonnością do poniesienia kosztów ograniczenia zużycia zasobów w formie wzrostu cen jest jeszcze bardziej wyraźna (odpowiednie dane przedstawia tab. 7).

Tabela.6. Akceptowany poziom podwyższenia podatków związanego z ograniczeniem zużycia zasobów naturalnych

Specyfikacja		Akceptowalna skala podwyżki podatków				Ogółem
		do 2%	2% do 5%	powyżej 5%	nie jestem skłonny zaakceptować żadnej podwyżki podatków	
Nie zarabiam	liczebność	22	3	0	11	36
	%	61,1	8,3	0,0	30,6	100,0
Poniżej 1500	liczebność	192	29	3	93	317
	%	60,6	9,1	0,9	29,3	100,0
1501-2500	liczebność	177	19	3	83	282
	%	62,8	6,7	1,1	29,4	100,0
2501-4000	liczebność	109	21	0	50	180
	%	60,6	11,7	0,0	27,8	100,0
4001-6000	liczebność	28	15	2	8	53
	%	52,8	28,3	3,8	15,1	100,0
Powyżej 6000	liczebność	16	9	1	4	30
	%	53,3	30,0	3,3	13,3	100,0
Ogółem	liczebność	544	96	9	249	898
	%	60,6	10,7	1,0	27,7	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Tabela. 7. Akceptowana skala podwyżki cen związanej z ograniczeniem zużycia zasobów naturalnych

Specyfikacja		Akceptowalna skala podwyżki cen					Ogółem
		do 2%	od 2% do 5%	od 5% do 7%	od 7% do 10%	nie jestem skłonny zaakceptować żadnej podwyżki	
Nie zarabiam	liczebność	20	4	0	0	12	36
	%	55,6	11,1	0,0	0,0	33,3	100,0
Poniżej 1500	liczebność	161	41	4	0	111	317
	%	50,8	12,9	1,3	0,0	35,0	100,0
1501-2500	liczebność	159	24	2	0	99	284
	%	56,0	8,5	0,7	0,0	34,9	100,0
2501-4000	liczebność	103	18	7	1	51	180
	%	57,2	10,0	3,9	0,6	28,3	100,0
4001-6000	liczebność	26	13	2	1	11	53
	%	49,1	24,5	3,8	1,9	20,8	100,0
Powyżej 6000	liczebność	14	12	1	0	3	30
	%	46,7	40,0	3,3	0,0	10,0	100,0
Ogółem	liczebność	483	112	16	2	287	900
	%	53,7	12,4	1,8	0,2	31,9	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego.

Można zauważyć, że w ogólnym ujęciu awersja względem wzrostu cen jest jeszcze większa niż względem wzrostu podatków, choć nieznacznie. Tylko najbogatsi respondenci stosunkowo często akceptują wzrost cen wyższy niż 2% i, co ciekawe, preferują wzrost cen względem wzrostu podatków. Można to tłumaczyć progresją opodatkowania dochodów ludności w Polsce.

3. Wnioski

Na podstawie przedstawionej analizy wyników badania ankietowego można wyodrębnić przyczyny opieszałości we wdrażaniu rozwoju zrównoważonego. Są nimi: niski poziom dochodów w społeczeństwie oraz koncentracja na zaspokojeniu własnych potrzeb kosztem potrzeb przyszłych pokoleń usprawiedliwiana nieuzasadnionymi przeczuciami co do wyższości technologicznej społeczeństw przyszłości. Jednakże wyraźnie duża grupa osób skłonnych ponieść takie koszty (ponad 60%) dowodzi, iż znaczącym powodem odwlekania wdrażania rozwoju zrównoważonego jest również brak uwzględniania preferencji ludności w działaniach władzy publicznej. Może się to wiązać z koncentracją na innych celach (polityka gospodarcza, zdrowotna, edukacyjna itd.), które wypierają z dyskursu kwestie środowiskowe.

Analiza wyników badania ankietowego pozwala wystawić rekomendacje odnośnie do kształtowania skutecznej polityki ochrony środowiska. Istotne jest unaocznienie, że ograniczenie dostępności zasobów może być odczuwalne w niedalekiej perspektywie, co skłoni obywateli do uznania kosztów ograniczenia zużycia zasobów za swoistą inwestycję. Zauważono, że istotna jest forma ponoszenia kosztów. Zdecydowanie najmniej akceptowany jest wzrost cen. Dlatego też szczególnie wnikliwie należy rozważać wdrażanie wszelkich cenotwórczych instrumentów polityki ekologicznej. Poziom akceptacji względem innych form ponoszenia kosztów jest zróżnicowany w zależności od poziomu miesięcznych dochodów netto respondenta. Ogólnie zaobserwowano, że osoby o wysokich dochodach preferują podwyższenie podatków lub cen, natomiast osoby o niskich dochodach preferują nakładanie obowiązków na gospodarstwa domowe lub limitów zużycia poszczególnych zasobów (wody, gazu). Można więc rekomendować zróżnicowanie zintegrowanej polityki środowiskowo-podatkowej, np. ulgi podatkowe uzależnione od dokonywania selekcji odpadów itp.

Literatura

- Aumann J., *Handbook of game theory with economic applications*, 2, Elsevier 1994.
Fleishman-Hillard P., National Consumers League, *Rethinking Corporate Social Responsibility*, 2007, http://fleishmanhillard.com/wp-content/uploads/2007/05/csr_white_paper.pdf (dostęp: 20.02.2013).

- Grossman G., Krueger A., *Environmental Impacts of a North American Free Trade Agreement*, [w:] *The Mexico-U.S. Free Trade Agreement*, ed. P. Garber, MIT Press 1992.
- Millennium Ecosystem Assessment 2005*, UN.
- Susmita D., Laplante B., Wang H., Wheeler D., *Confronting the Environmental Kuznets Curve*, “*Journal of Economic Perspectives*” 2002, 16 (1).
- Tullock G., *Rents and Rent-Seeking*, [w:] *The Political Economy of Rent-Seeking*, eds. C. Rowley, R. Tollison, G. Tullock, Kluwer Academic Publishers, Boston 1998.

ANALYSIS OF SILESIA INHABITANTS PROPENSITY TO BEAR THE COSTS OF LIMITING NATURAL RESOURCES EXPLOITATION

Summary: This paper presents analysis of a survey conducted in Silesia. The survey concerned preferences on bearing the costs of limiting natural resources usage. It demonstrates, that respondents rather accept such costs. For that reasons delays in environmental policy strengthening can be attributed to lack of incorporation of voters' preferences in the policy of the government. Most frequently accepted form of bearing these costs are duties imposed on households. The less preferable form is the increase of prices. Accepted form and scale of costs depends on the level of respondent's income. Thus it is recommended to introduce diverse instruments for the natural environment protection addressed to different groups.

Keywords: sustainable development, environmental preferences, environmental politics.